

**ФОРМОУТВОРЕННЯ НАРОДНОГО ДЕКОРУ В ТРАДИЦІЙНІЙ ЖИТЛОВІЙ
АРХІТЕКТУРІ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ТА РОМАНСЬКИХ НАРОДІВ**

Романова О.В., асистент,
rubrum.lupus@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4169-0792
Одеська державна академія будівництва та архітектури
вул. Дідрихсона, 4, м. Одеса, 65029, Україна

Анотація. Обговорюються питання щодо засобів декоративно-художньої виразності в народній архітектурі (орнаментально-пластичний декор, художнє різьблення та розпис, художнє кування), для яких властива певна, усталена в традиціях символіка. Вигляд початкової форми (природної, предметної, конструктивної) розпізнається в ході досліджень, а процес формоутворення результуючого декоративного образу прочитується завдяки візуально-морфологічному аналізу. Розглядається декор, що застосовується як на самому житловому будинку (площини стін, фронти, пілястри, тощо), так і в межах садиби. Подано десять прикладів формоутворення народного декору в традиційній архітектурі житлових будинків та садиб слов'янських та романських народів (українців, росіян, болгар, молдаван, румун), зроблені висновки.

Ключові слова: традиційна архітектура, декор, декоративно-художня виразність, формоутворення, образ, візуально-морфологічний аналіз.

Вступ. У традиційній житловій архітектурі відбувається об'єднання архітектури та декоративно-ужиткового мистецтва на фундаментальному рівні, стрижнем якого є «ген» архітектурно-художньої інтеграції, закладений в їх природі. Декоративне оздоблення житлових будинків завжди є індикатором якості та оригінальності певної національної культури, що підтверджує актуальність питання формоутворення народного декору. «Для архітектурних ансамблів особливо актуальною є художня, історична та містобудівна достовірність образу» [1, с. 171].

Говорячи про багатий арсенал засобів декоративно-художньої виразності в народній архітектурі (орнаментально-пластичний декор, художнє різьблення та розпис, художнє кування), для якого властива певна, усталена в традиціях символіка, неможливо випустити з уваги безпосередньо ряд покрокових перетворень, яким слідував майстер, переосмислюючи певний прототип (модель, об'єкт, природне явище) і втілюючи в конкретному художньому образі. Вигляд початкової форми (природної, предметної, конструктивної), а також перехід через всі наступні етапи до результуючого образу не завжди очевидні, проте можуть бути прочитані завдяки візуально-морфологічному аналізу. Якщо орнаментальна побудова здійснюється шляхом певної апроксимації і йде явне наближення до умовного лаконічного знаку (природна форма при застосуванні композиційних прийомів перетворюється в геометричну), то процес формоутворення того чи іншого декоративного елемента в традиційній архітектурі стає предметом дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Про формування архітектурно-художньої пластики фасадів та її розгляд скрізь призму архітектурної символіки, про зчитування інформаційного коду, закладеного в символах, знаходимо у монографіях А.О. Кадуриної. Вивчення зв'язків між елементами орнаментальних мотивів, а також візуально-морфологічні закономірності побудови орнаменту висвітлені у наукових працях І.А. Юрченко. Народна архітектура України в ілюстраціях представлена у виданнях В.П. Самойловича, сільській архітектурі України та Молдавії присвячені праці З.В. Моїсеєнко, Я.Н. Тараса. Інформацію про народне мистецтво Півдня України XIX – поч. XX ст. на матеріалах Миколаївської, Одеської, Херсонської областей знаходимо в монографії та дисертаційній роботі В.В. Малини.

Метою роботи є висвітлення питань формоутворення декору в традиційній житловій архітектурі слов'янських та романських народів. Сформульовані наступні завдання дослідження:

- розглянути зв'язок початкової форми та кінцевого художнього образу, що полягає в основі декоративного елемента в традиційній житловій архітектурі;
- виявити різновиди початкових форм – образних прототипів;
- виявити процес композиційного ускладнення в процесі формоутворення декоративних засобів виразності;
- проілюструвати прикладами перелік декоративних елементів житлових будинків та садиб в житловій архітектурі слов'янських та романських народів (українців, росіян, болгар, молдаван, румун).

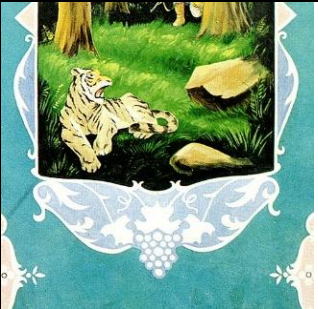

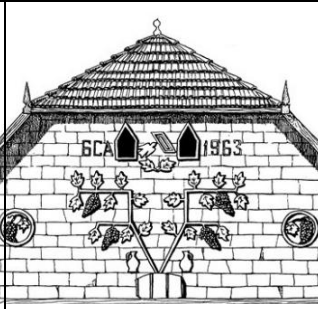

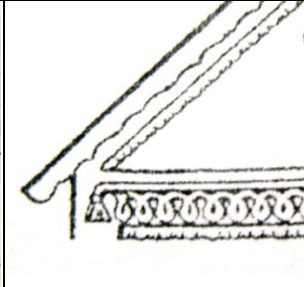

Об'єкт, предмет та методи дослідження. Об'єктом дослідження є традиційна житлова архітектура слов'янських та романських народів. Предметом дослідження є декор, що застосовується як на самому житловому будинку (площини стін, фронти, пілястри, тощо), так і в межах садиби. Використані наступні методи дослідження: 1) натурні обстеження та фотофіксація об'єктів (фотоматеріали для даної статті по об'єктах традиційної житлової архітектури зібрані автором у 2015-2018 роках); 2) літературні та бібліографічні дослідження (вивчення базової теоретичної інформації, що дає уявлення про об'єкт дослідження, про ступінь його вивченості, про прийняту історико-художню оцінку); 3) аналітичний метод (логіко-теоретичний, порівняльний, історико-генетичний аналіз); 4) графоаналітична оцінка (систематизація ілюстративної та текстової інформації шляхом складання таблиці).

Виклад основного матеріалу. Проводячи аналіз декоративно-художніх засобів виразності в традиційній житловій архітектурі слов'янських та романських народів, важливо розглянути орнаментально-пластичний декор, художнє різьблення та художнє кування – з урахуванням особливостей їх розташування в межах фасаду будинку/садиби. Місце знаходження даного декору може бути: 1) *точковим* (в т.ч. являти собою отвори) – в разі, якщо присутній елемент 1 раз без будь-якого повтору; 2) *рядковим* (в т.ч. периметральним) – кількість елементів в ряду від 3-х і більше, інтервал між ними не суттєво різниться від величини самих елементів або дорівнює нулю; 3) *площинним* (в т.ч. сітчастим) – елемент займає близько половини та більше наданого місця (простінок, частина поля фронтона, площини вуличних воріт, площини опорних елементів кам'яних огорож садиби), або даний елемент розташований за межами основного об'єму і лише лінійно стикується з ним (плоскі «коники», що підносяться над об'ємом даху); 4) *кутовим* (в т.ч. дуговим) – елемент розташований на стику двох ліній або площин, представляючи собою точку, дугу або зрізаний кут грані геометричної форми або об'єму. Також досить часто спосіб розташування декору може комбінуватися, що, як правило, значно підвищує композиційну виразність в цілому. Розглядаючи декоративно-художні засоби у взаємозв'язку між собою, можна відзначити в побудові їх композицій ряд контрастуючих властивостей: компактні та розосереджені; центричні та осьові; спіралеподібні та ступінчасті; сітчасті та концентричні тощо.

Іноді декоративні форми не мають жодних аналогів і обумовлені чітким дотриманням натуральним зразкам, а в окремих композиціях – можуть бути прямим запозиченням (цитуванням) стилістично усталених і відомих, властивих міським будівлям декоративним прикладам (романіка, готика, рококо, класика, модерн, тощо). При цьому місце для їх застосування може мати суттєві відмінності (наприклад, «стінна площа – площа огорожі садиби», тощо). Бахрома як ліпний декор на кам'яній опорі відкритої галереї молдавського житлового будинку [2, с. 165] і бахрома у композиції з ліпного декору на опорі огорожі садиби м. Татарбунари, Татарбунарського р-ну, Одеської обл. – яскравий тому приклад (таблиця 1). Не менш цікаво, що іноді окремо взятий елемент застосовується разово («коник» на фронтоні житлового будинку м. Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеської обл.), при цьому він же може утворювати протяжну орнаментальну смугу (геральдичні лілії – візерунчаста палітурка вікон житлового будинку, с. Цибулівка, Дубосарський р-н, Молдавія), а також площинну композицію (подвійні геральдичні лілії на фронтоні житлового будинку с. Цинцарени, Молдавія [3, с. 101]). У таблиці 1 розглядається формоутворення народного декору в традиційній архітектурі житлових будинків та садиб слов'янських та романських народів (українців, росіян, болгар, молдаван, румун) – 10 прикладів.

Таблиця 1 – Формоутворення народного декору в архітектурі житлових будинків та садиб слов'янських та романських народів (українців, росіян, болгар, молдаван, румун)

Початкова форма	Приклади декоративно-художнього переосмислення (стилізація та розвиток початкової форми, ускладнення конструктивного та композиційного задуму)		
			
<p>1. Краплі дощу, роси – природна форма</p>	<p>«Хлябі небесні» (дощові хмари) – декор фризу житлового будинку. Місто Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>«Хлябі небесні» (в похилій композиції – дощі з вітром, градом + «груди» (знаки відновлення життя) – декор причолин житлового будинку. Російське дерев'яне різьблення [4, с. 164]</p>	<p>«Хлябі небесні» в парній композиції кронштейнів та опор ганку житлового будинку. Місто Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеська обл., Україна</p>
			
<p>2. Паростки – природна форма</p>	<p>Стилізований паросток «коники» на фронтоні житлового будинку. Одеська обл., 50-ті роки ХХ ст., Україна [5, с. 164]</p>	<p>Рослинний орнамент у декорі житлового будинку. Російське дерев'яне різьблення</p>	<p>Рослинний орнамент у дерев'яному різьбленні кронштейнів ганку житлового будинку. м. Чернігів, Чернігівська обл., Україна</p>
			
<p>3. Лілія, півник – бутони – природна форма</p>	<p>«Коники» на фронтоні житлового будинку. м. Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>Геральдичні лілії – візерунчаста палітурка вікон житлового будинку. с. Цибулівка Дубосарський р-н, Молдавія</p>	<p>Подвійні геральдичні лілії на фронтоні житлового будинку. Село Цинцарени, Молдавія [3, с. 101]</p>

			
<p>4. Виноград «Молдова» – грони та листя – <i>природна форма</i></p>	<p>Розпис у міжвіконні житлового будинку. Сільська архітектура у радянській Молдавії</p>	<p>Мотиви винограду у ліпному декорі опори огорожі садиби. Місто Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>Композиція з винограду у ліпному декорі фронту молдавського житлового будинку [3, с. 103]</p>
			
<p>5. Колосся та снопи (в'язки, пучки зі стеблами зернових рослин) – <i>предметна форма</i></p>	<p>Снопи у ліпному декорі фронту житлового будинку кін. ХХ ст. Одеська обл., Україна [6, с. 72]</p>	<p>Ліпний декор у вигляді колосся на капітелі пілястри житлового будинку. Місто Татарбунари, Татарбунарський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>Колосся у композиції з ліпного декору в міжвіконні житлового будинку. с. Кулевча, Саратський р-н, Одеська обл., Україна</p>
			
<p>6. Бахрома традиційного рушнику (тип 1) – <i>предметна форма</i></p>	<p>Бахрома у ліпному декорі. Фланкування горіщного вікна житлового будинку. Село Зоря, Саратський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>Бахрома у ліпному Декорі. Фланкування фризу житлового будинку. Кін. ХХ ст. Одеська обл., Україна [6, с. 73]</p>	<p>Бахрома у композиції художнього різьблення опорних елементів ганку житлового будинку. Б.-Дністровський р-н, Одеська обл., Україна</p>

<p>7. Бахрома традиційного рушника (тип 2) – предметна форма</p>			
			
<p>8. Мотузка для господарських потреб – предметна форма</p>	<p>Мотузкоподібний декор на кантоні житлового будинку. Село Маразліївка, Б.-Дністровський р-н, Одеська обл., Україна</p>	<p>Мотузкоподібний декор на опорах відкритої галереї житлового будинку. Традиційне молдавське житло</p>	<p>Мотузкоподібний декор ганку та пілястр житлового будинку. Село Стара Царичанка, Б.-Дністровський р-н, Одеська обл., Україна</p>
			
<p>9. Кам'яні опори для прив'язування худоби – конструктивна форма</p>	<p>Паркан, традиційне болгарське житло. Село Боженците, Габровська обл., Болгарія</p>	<p>Опорні елементи в'їзних воріт. Село Аріонешть, Дондюшанський р-н, Молдавія</p>	<p>Округлі декоративні завершення входу до погребу. Сільський музей у Бухаресті, Румунія</p>

			
<p>10. Хлібна піч (кругла, помпейська) – конструктивна форма</p>	<p>Будинок з вогнищем коло бічної стіни. Середні Родопи, Болгарія. I – кишта, II – клеть, III – потон (сіни); 1 – хлібна піч, 2 – сходи до цокольного поверху [7]</p>	<p>Напівстовпи-димарі. Сільські будинки в Бургаській обл., Південно-східна Болгарія</p>	<p>Декоративні напівстовпи на фасаді житлового будинку. СМТ Сарата, Саратський р-н, Одеська обл., Україна</p>

Зіставляючи декоративні приклади певного орнаментального мотиву, помічаємо, що мальований варіант згодом може полягти в основу рельєфного або скульптурного варіантів, а форма-прототип обумовлює місце (за подібністю контурних особливостей) для розміщення декору. Звідси – важливі спостереження з приводу того, якому народу можуть бути властиві застосування тих чи інших декоративно розроблених архітектурних деталей і як це обґрунтовується. Так, наприклад, звертаючи увагу на конусоподібну форму виноградних грон (виноград «Молдова»), а на площині – трикутну, народні майстри застосували розпис (таблиця 1 – розпис у міжвіконні житлового будинку, сільська архітектура у Радянській Молдавії), основою «трикутника» примикаючи до картинної площини в простінку. Дуже часто саме на молдавських будинках можна помітити ажурно прикрашені нижні сторони лиштви вікон. Генезис ідеї полягає в тому, що, зображуючи виноградну грону, стали, зберігаючи за масою (основним контуром), вписувати в її межі орнаментальні рослинні мотиви різного походження, в т.ч. зовсім позбавлені виноградин. З іншого боку, з грон і листя винограду на полі фронтона надалі зображалися великі композиції, набагато більш ускладнені і такі, що складаються з багатьох грон [3, с. 103]. В художньому куванні частіше застосовується варіант поєднання «виноградні грони + вусики», а в художньому розписі та орнаментально-пластичному декорі – «виноградні грони + листя».

З таблиці 1 видно, що ускладнення декоративної композиції обумовлюється місцем, яке відводиться під неї: особливо це відчувається не в площинній подачі (фронтальні композиції елементів огорож садиби, простінки, поля фронтонів), а саме тоді, коли вона набуває просторовий характер – оформлення навісу над ганком і підтримуючі його тягар кронштейни. Також у таблиці 1 зазначено, що початкова форма, узятя в декорі за основу, може мати зовсім різне походження – природне (краплі дощу та роси, паростки, квіти, пшениця), предметне (текстиль, вишивка, бахрома), конструктивне (опорні стовпчики для прив'язування худоби, хлібні печі).

Цікаво, що мірі того, як окремий декоративний елемент збільшується у розмірі, кількості, набуває певної композиційної структури, зростає також і його значення з точки зору архітектурної символіки. Так, наприклад, зображення окремого паростку влучно свідчить про весняні посіви та наявність основного продукту живлення людини (якщо це колос). В той час як колосся, зібране в снопи (в'язки, пучки зі стеблами зернових рослин) символізує родючість, достаток, перемогу життя над смертю, оновлення та відродження життя [8, с. 65]. Іноді ж декоративні форми в традиційній житловій архітектурі набувають такої геометризації, що виявлення природного аналогу є дуже непростою задачею.

Наприклад, серцевина соняшнику, ряд пелюстків по її периметру, стебло, покриті супротивним або попереми́ним жорстким великим листям, можуть бути спрощені практично до комбінації з декількох лінійних контурів. Це коло або круг + коло, розташоване відносно нього концентрично, у поєднанні з двома променями (двома лінійними контурами, що симетричні один відносно одного) – сходяться донизу в одну вертикаль.

Таким чином, ідеї, які проникають з різних культурних сфер, генерують нові цінності в традиційній житловій архітектурі, що впливають в свою чергу на візуально-морфологічні, конструктивно-тектонічні, структурно-компоновочні та художньо-декоративні особливості творів архітектурного середовища, починаючи від змін контурів, знаків/символів в орнаментально-пластичному декорі до фасадних фрагментів і розгортки. Це несе в собі емоційно-естетичне та унікальне смислове навантаження національних творів мистецтва. Як пише Погорелов О.А., необхідно відродити прекрасну традицію високої вимогливості до зовнішнього вигляду будинків – і в центрі міста, і на периферії, у поодинокій забудові та величезних комплексах [9, с. 115].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуте формування народного декору в традиційній житловій архітектурі показало, що між початковою формою-прототипом та кінцевим виглядом декоративного елемента (або цілісною композицією) існує цікавий і не завжди передбачуваний зв'язок. Художній образ, що полягає в основі декоративного елемента, утворюється та трансформується поступово і, завдяки візуально-морфологічному аналізу, може бути прочитаний.

Різновиди початкових форм – образних прототипів: природні (природні об'єкти та явища природи), предметні (предметів культурно-побутового призначення та господарського вжитку), конструктивні (елементи будівельних конструкцій житлового будинку/садиби).

Процес композиційного ускладнення під час формування декоративних засобів виразності прослідковується як у межах певної площини, так і просторово. Комплексне дослідження елементів декору – ключ до розуміння традиції народної творчості.

Проілюстрований перелік прикладів декоративних елементів будинків та садиб в житловій архітектурі слов'янських та романських народів (українців, росіян, болгар, молдаван, румун) у перспективі подальших досліджень можна збільшувати, виявляючи нові глибинні зв'язки між початковими формами (природними, предметними, конструктивними) та їх декоративним втіленням. На основі вивчення джерел науково-мистецтвознавчого та методологічно-освітнього характеру слід розглядати семантику декоративних елементів та орнаментальних систем, їх функції в різних історико-часових та соціокультурних сферах. Отриманий фактичний матеріал може бути впроваджений в широкому спектрі архітектурно-дизайнерської діяльності, а також культурологічної, етнокультурної та мистецтвознавчої практики.

Література

1. Брич М.Т. Музеї під відкритим небом як вияв комплексного підходу до збереження пам'ятних архітектурних ансамблів України. *Проблеми теорії та історії архітектури України*. 2018. Вип. № 18. С. 168-173.
2. Тарас Я.Н. Памятники архитектуры Молдавии (XIV – начало XX века). Кишинев : Тимпул, 1986. 247 с.
3. Моисеенко З.В. Архитектура сельских жилых домов Молдавии. Кишинев : Карта Молдовеняскэ, 1973. 204 с.
4. Древнерусский языческий стиль в декоре деревянной гражданской архитектуры г. Иркутска. URL: <https://docplayer.ru/47658728-Drevnerusskiy-yazycheskiy-stil-v-dekore-derevyanno-y-grazhdanskoj-arhitektury-g-irkutska.html> (дата звернення 26.01.2020 р.).
5. Самойлович В.П. Народна архітектура України в ілюстраціях. Київ : Абрис, 1999. 279 с.
6. Малина В.В. Народне мистецтво Півдня України. Кінець XIX – поч. XX ст. на матеріалах Миколаївської, Одеської, Херсонської областей. Миколаїв : Артіль «Художній крам», 2007. 448 с.

7. Виды двухраздельного болгарского жилища с различным расположением очага. URL: <http://www.arhplan.ru/img/articles/ris-1-vidy-dvuhrazdelnogo-zhilischa-s-razlichnym-raspolozheniem-ochaga.jpg> (дата звернення 26.01.2020 р.).

8. Кадурина А.О. Информационный код архитектуры Одессы в символах : монография. Одесса : Фридман А.С., 2013. 242 с.

9. Погорелов О.А., Титинов В.В. Фасады зданий – лицо города. *Проблемы теории и истории архитектуры Украины*. 2019. Вып. № 19. С. 110-116. <https://doi: 10.31650/2519-4208-2019-19-110-115>.

References

- [1] M.T. Brich, "Muzei pid vidkritim nebotm yak viyav kompleksnogo pidhodu do zberezheniya pam'yatnih arhitekturnih ansambliv Ukraïni", *Problemi teorii ta istorii arhitekturi Ukraïni*, 2018, no. 18, pp. 168-173.
- [2] Ya.N. Taras, *Pamyatniki arhitektury Moldavii (XIV – nachalo XX veka)*. Kishinev: Timpul, 1986.
- [3] Z.V. Moiseenko, *Arhitektura selskih zhilyh domov Moldavii*. Kishinev: Kartya Moldovenyasko, 1973.
- [4] Drevnerusskij yazycheskij stil v dekore derevyannoï grazhdanskoï arhitektury g. Irkutska. [Online]. Available: <https://docplayer.ru/47658728-Drevnerusskiy-yazycheskij-stil-v-dekore-derevyannoy-grazhdanskoy-arhitektury-g-irkutska.html>. Accessed on: January 26, 2020.
- [5] V.P. Samojlovich, *Narodna arhitektura Ukrayini v ilyustraciyah*. Kiyiv: Abris, 1999.
- [6] V.V. Malina, *Narodne mistectvo Pivdnya Ukrayini. Kinec XIX – poch. XX st. na materialah Mikolayivskoyi, Odeskoyi, Hersonskoyi oblastej*. Mikolayiv: Artil «Hudozhnij kram», 2007.
- [7] Vidy dvuhrazdelnogo bolgarskogo zhilisha s razlichnym raspolozheniem ochaga. [Online]. Available: <http://www.arhplan.ru/img/articles/ris-1-vidy-dvuhrazdelnogo-zhilischa-s-razlichnym-raspolozheniem-ochaga.jpg>. Accessed on: January 26, 2020.
- [8] A.O. Kadurina, *Informacionnyj kod arhitektury Odessy v simvolah* : monografiya. Odessa : Fridman A.S., 2013.
- [9] O.A. Pogorelov, V.V. Titinov, "Fasady zdaniy – lico goroda", *Problemy teorii i istorii arhitektury Ukrainy*, 201, no. 19, pp. 110-116. <https://doi: 10.31650/2519-4208-2019-19-110-115>.

ФОРМООБРАЗОВАНИЕ НАРОДНОГО ДЕКОРА В ТРАДИЦИОННОЙ ЖИЛОЙ АРХИТЕКТУРЕ СЛАВЯНСКИХ И РОМАНСКИХ НАРОДОВ

Романова О.В., ассистент,

rubrum.lupus@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4169-0792

Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ул. Дидрихсона, 4, г. Одесса, 65029, Украина

Аннотация. Обговариваются вопросы касательно средств декоративно-художественной выразительности в народной архитектуре (орнаментально-пластический декор, художественная резьба и роспись, художественнаяковка), для которых свойственна определенная, сложившаяся в традициях символика. Вид изначальной формы (природной, предметной, конструктивной), находящийся в основе идейно-творческого замысла, не всегда очевиден, особенно в геометризованных, сложно стилизованных контурах, отчего распознается лишь в результате поэтапно проводимых исследований. Процесс формообразования декоративного элемента прочитывается благодаря визуально-морфологическому анализу. Автором были сформулированы следующие задачи исследования: обнаружить связь начальной формы и конечного художественного образа в декоре традиционной жилой архитектуры; выявить разновидности начальных форм – образных прототипов; выявить ход композиционного усложнения в процессе формообразования декоративных средств выразительности; привести соответствующие наглядные примеры. В статье рассматривается архитектурный декор,

применяющийся как на самом жилом здании непосредственно (плоскости стен, фронтоны, пилястры и т.д.), так и в пределах усадьбы. Иногда аналоги отсутствуют, и создание декоративного убранства обуславливается четким следованием натуральным образцам, а в отдельных композициях – могут быть прямые заимствования (цитирование) стилистически устоявшимся и известным примерам присущих городских зданий. Сопоставляя образцы определенного орнаментального мотива, замечено, что рисованный вариант впоследствии может лечь в основу рельефного или скульптурного вариантов, а форма-прототип предопределяет место (по сходству контурных особенностей) для размещения декора. Отсюда – важные наблюдения по поводу того, какому народу может быть присуще применение тех или иных художественно разработанных архитектурных деталей. В таблице проиллюстрированы декоративные элементы жилых зданий и усадеб (стилизация и преобразование исходной формы, развитие конструктивного и композиционного замысла). Приводятся примеры формообразования народного декора в традиционной жилой архитектуре славянских и романских народов (украинцев, русских, болгар, молдаван, румын). Сделаны выводы и освещены перспективы дальнейших исследований по данной теме.

Ключевые слова: традиционная архитектура, декор, декоративно-художественная выразительность, формообразование, образ, визуально-морфологический анализ.

FORMATION OF THE FOLK DECOR IN THE TRADITIONAL RESIDENTIAL ARCHITECTURE OF THE SLAVIC AND ROMANIAN PEOPLES

Romanova O.V., Assistant,
rubrum.lupus@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4169-0792
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture
st. Didrikhson, 4, Odessa, 65029, Ukraine

Abstract. Issues are discussed regarding the means of decorative and artistic expression in folk architecture (ornamental and plastic decor, artistic carving and painting, artistic forging), which are characterized by a certain symbolism that has developed in traditions. The type of the original form (natural, objective, constructive), which is the basis of the ideological and creative concept, is not always obvious, especially in geometrized, complexly stylized contours, that is why it is recognized only as a result of stage-by-stage research. The process of forming a decorative element is read through visual and morphological analysis. The author formulated the following research objectives: to discover the connection between the initial form and the final artistic image in the decor of traditional residential architecture; to identify the varieties of initial forms – figurative prototypes; to reveal the course of compositional complication in the process of forming decorative means of expressiveness; provide relevant illustrative examples. The article examines the architectural decor used both on the residential building itself (wall planes, pediments, pilasters, etc.), and within the estate. Sometimes there are no analogues, and the creation of decorative furnishings is conditioned by a clear adherence to natural samples, and in some compositions there may be direct borrowings (citation) of stylistically established and well-known examples inherent in urban buildings. Comparing the samples of a certain ornamental motif, it is noticed that the drawn version can subsequently form the basis of the relief or sculptural variants, and the prototype shape predetermines the place (by the similarity of the contour features) for placing the decor. Hence - important observations about what kind of people may be inherent in the use of certain artistically designed architectural details. The table illustrates decorative elements of residential buildings and estates (stylization and transformation of the original form, the development of constructive and compositional design). Examples of the formation of folk decor in the traditional residential architecture of the Slavic and Romanic peoples (Ukrainians, Russians, Bulgarians, Moldavians, Romanians) are given. Conclusions are made and prospects for further research on this topic are highlighted.

Keywords: traditional architecture, decor, decorative and artistic expressiveness, shaping, image, visual and morphological analysis.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2020